

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – grovt narkotikabrott m.m.

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

DBO
Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten BJ

Saken

Grovt narkotikabrott m.m.

Överklagade avgörandet

Svea hovrätts, avd. 7, dom den 9 februari 2012 i mål nr B 10543-11

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer DBO för grovt narkotikabrott (första stycket) till ett längre fängelsestraff.

Bakgrund

Åtalet

DBO åtalades för grovt narkotikabrott (första stycket) för att han den 4 november 2011 i Sundbyberg olovligen i överlåtelsesyfte innehaft 87,53 gram kokain efter att samma dag eller någon dag dessförinnan ha förvärvat nämnda narkotika.

Han åtalades också för narkotikabrott, ringa brott, (andra stycket) för att ha innehaft en mindre mängd cannabis och för att olovligen ha brukat cannabis.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde DBO för narkotikabrott av normalgraden och för narkotikabrott, ringa brott, till fängelse i ett år och nio månader.

I rubriceringsfrågan uttalade tingsrätten följande.

Tingsrätten har redan konstaterat att DBO i överlåtelsesyfte innehaft drygt 87 gram kokain med normal renhetsgrad. Han har uteslutande haft ett överlåtelsesyfte med innehavet eftersom han själv inte brukar kokain. Enligt egen utsago var han beredd att överlåta narkotikan till vem som helst som ville köpa, dock inte till ungdomar under 18 år.

Det har i målet inte framkommit något som skulle tyda på att DBO haft del i någon mer organiserad verksamhet för spridning av narkotika. Det har heller inte påståtts av åklagaren vare sig i gärningsbeskrivningen eller vid huvudförhandlingen att så skulle vara fallet. I stället framstår det som att han agerat självständigt.

Även om DBO inte själv brukar kokain framstår hans bevekelsegrunder för att sälja drogen i stor utsträckning ha varit att skaffa sig finansiering för sitt dagliga cannabisbruk och – vilket framskyntar i utredningen och av inhämtat yttrande från frivården – ett spelmissbruk han har.

Vid en samlad avvägning mellan arten och mängden narkotika samt övriga omständigheter anser tingsrätten att gärningen har ett högt straffvärde men att det inte utgör grovt narkotikabrott. Straffvärdet motsvarar fängelse i ett år och nio månader.

Gärningen avseende innehav och brukande av cannabis ska rubriceras som narkotikabrott, ringa brott. Straffvärdet för den gärningen motsvarar böter.

Hovrättens dom

Åklagaren överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle döma DBO för grovt narkotikabrott (första stycket) och att påföljden – i konsekvens härav – skulle bestämmas till ett längre fängelsestraff än det av tingsrätten utmätta.

DBO överklagade tingsrättens dom och yrkade att straffet skulle lindras och att påföljden i första hand skulle bestämmas till skyddstillsyn med s.k. kontraktsvård.

Hovrätten gjorde inte några andra bedömningar än de som tingsrätten gjort och fastställde därför tingsrättens dom i sin helhet.

Framställningen från Utvecklingscentrum Stockholm

Utvecklingscentrum Stockholm har inom Åklagarmyndigheten ett särskilt ansvar för metodutveckling m.m. när det gäller bekämpande av narkotikabrottslighet. Utvecklingscentrum Stockholm har överlämnat domarna i målet till riksåklagaren och uttalat som sin mening att det finns skäl att överväga ett överklagande av hovrättens dom i fråga om rubricering och påföljd, se [bilaga 1](#). Enligt Utvecklingscentrum Stockholm är ytterligare

vägledning angelägen när det gäller rubricering och bedömning av straffvärdet för olovlig befattning med kokain.

Grunderna för mitt överklagande

Rubricering och straffvärdebedömning vid narkotikabrott

Straffskalan för narkotikabrott av normalgraden är enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) fängelse i högst tre år. Straffskalan för grovt narkotikabrott är enligt 3 § samma lag fängelse i lägst två år och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har utgjort ett led i en verksamhet som har bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, avsett särskilt stor mängd narkotika eller eljest varit av särskilt farlig eller hänsynslös art. Bedömningen ska grundas på en sammanvägning av omständigheterna i det särskilda fallet.

Högsta domstolen har i fyra domar meddelade under 2011 (NJA 2011 s. 357, NJA 2011 s. 675 I och II samt dom den 6 december 2011 i mål nr B 2521-11) betonat att straffvärdebedömningen i narkotikamål ska vara mer differentierad och nyanserad än tidigare. Arten och mängden av den narkotika som en tilltalad har befattat sig med är fortfarande faktorer som är viktiga vid rubriceringen och straffvärdebedömningen. Bedömningen ska dock ske med hänsyn till samtliga i målet relevanta omständigheter, inte enbart art och mängd. Detta gäller såväl vid grova brott som vid brott av normalgraden. Enligt Högsta domstolen är det angeläget att omständigheter vid sidan av art och mängd tillmäts större betydelse vid bestämningen av straffvärdet än vad som ofta har skett samt leder en samlad bedömning av alla relevanta faktorer till att straffvärdet kan bli såväl högre som lägre än vad det blir om bara art och mängd beaktas (se NJA 2011 s. 675 I, p. 24).

Enligt Högsta domstolen är rubriceringen grovt narkotikabrott främst avsedd för sådana allvarliga gärningar som ingår i en organiserad narkotikahandel med inriktning på att i vinningssyfte sprida missbruk och utnyttja missbrukarnas beroende. Narkotikabrott som står i ett direkt samband med eget missbruk är, enligt Högsta domstolen, däremot som regel inte avsedda att betecknas som grova brott och får allmänt sett anses ha ett lägre straffvärde. Enligt Högsta domstolen, som hänvisar till prop. 1980/81:76, innebär detta givetvis inte att det förhållandet att gärningsmannen missbrukar narkotika kan åberopas som skäl för strafflindring ”vid narkotikabrott av verkligt allvarlig natur, t.ex. när gärningsmannen tagit befattning med narkotika i stor omfattning eller när gärningen är ägnad att leda till en omfattande spridning av missbruket” (NJA 2011 s. 357, p. 15).

När det gäller amfetamin har Högsta domstolen i NJA 2011 s. 675 I och II anfört att de straffvärden som framgår av den av domstolarna ofta använda amfetamintabellen, som utgår från mängd, får anses vara för höga. Enligt

Högsta domstolen följer en sänkning av dessa värden som en naturlig konsekvens av NJA 2011 s. 357 och möjliggör en mer differentierad straffvärdebedömning utan att brottet blir att bedöma som grovt.

Särskilt om kokain

Kokain är ett centralstimulerande preparat som utvinns ur bladen från den sydamerikanska kokabusken. Det kan dras in genom näsan (snortas), sväljas, inhaleras, rökas eller injiceras. Kokain är mycket hastigt beroendeframkallande och enstaka rustillfällen kan initiera en beroendeprocess. Kokain är ett av få narkotikapreparat som människor och djur, om de har riklig tillgång till medlet, injicerar till döds. Kokain kan framkalla svåra psykoser med grav förföljelsemani samt orsaka livshotande förgiftningar vid vanligt missbruk.

Kokain är narkotikaklassat enligt 1961 års allmänna narkotikakonvention, som ratificerades av Sverige år 1964.

I NJA 1983 s. 754 uppställde Högsta domstolen som en tillräcklig hållpunkt för den straffrättsliga bedömningen av kokains farlighet att kokain är att anse som något farligare än amfetamin.

En missbruksdos kokain uppgår till mellan 25 och 30 mg, enligt vissa källor till mellan 25 och 50 mg. Vid snortning uppgår en missbruksdos till 100 mg (en ”linje”) (se Åklagarmyndighetens RättsPM 2011:10 Narkotika – preparatbeskrivning s. 79). I NJA 1983 754 anges att en ”normal” missbruksdos när det gäller kokain har uppgetts ligga mellan 25 och 150 mg vid intag genom snortning.

Enligt en rapport från Statens Kriminaltekniska Laboratorium uppgår medianvärdet kokainhydroklorid till 23,6 % i kokainbeslag under 2010. Som speciellt låg halt anges halter lägre än 3,5 %, och som låg halt halter lägre än 7 %. Halter över 45 % anses som höga och halter över 65 % som speciellt höga. (SKL Rapport 2011:02.)

Min bedömning

DBO har förvärvat drygt 87 gram kokain för 100 000 kr. Denna mängd räcker till ett stort antal missbruksdoser. Med Högsta domstolens resonemang i NJA 2011 s. 357 skulle det aktuella partiet räcka till mellan 583 och 3500 missbruksdoser. Kokainet har haft en renhetsgrad på 35 %, vilket faller inom ramen för vad som kan anses vara helt normalt. DBO har själv uppgett att hans enda syfte med förvärvet var att överlåta kokainet vidare till vem som helst som ville köpa det, så länge det inte rörde sig om ungdomar under 18 år. Även om stöd saknas för att hans brott utgjort led i en organiserad narkotikahandel har DBOs brott skett i vinningssyfte för att sprida missbruk och utnyttja missbrukarnas beroende. Enligt DBOs egna uppgifter brukar han cannabis dagligen, men har själv inte något missbruk av kokain. Hans brott kan därför

inte sägas stå i direkt samband med eget missbruk. Att han kan ha haft för avsikt att för vinsten bl.a. införskaffa cannabis för eget bruk eller finansiera eget spelande bör inte beaktas i mildrande riktning vid vare sig frågorna om rubricering eller straffvärdebedömning. DBO har i vinningssyfte tagit befattning med en stor mängd narkotika av farlig art. Hans brott har syftat till en omfattande spridning av narkotika. Mot denna bakgrund bör gärningen bedömas som grovt narkotikabrott.

Några särskilda förmildrande eller försvårande omständigheter att beakta vid straffvärdebedömningen finns inte i målet. Straffvärdet för brottet bör något överstiga minimistraflet för grovt narkotikabrott. Påföljden bör bestämmas i enlighet med brottets straffvärde.

Skälen för prövningstillstånd

Trots de riktlinjer och hållpunkter som anges i Högsta domstolens under 2011 meddelade fyra domar angående narkotikabrott är det för en enhetlig och förutsebar rättstillämpning nödvändigt och angeläget att Högsta domstolen prövar fler mål gällande rubricering och straffvärdebedömning i narkotikamål.

Enligt vad jag erfarit råder oklarheter och bristande enhetlighet gällande rubricerings- och straffvärdefrågor avseende ett flertal narkotiska preparat, däribland kokain. Osäkerhet råder bl.a. om huruvida Högsta domstolens uttalanden i NJA 2011 s. 675 I och II, p. 25, om att straffvärdena enligt den s.k. amfetamintabellen är för höga, innebär att straffvärdena för befattning med andra preparat, bl.a. kokain, bör sänkas generellt.

Det är enligt min uppfattning viktigt att lika fall behandlas lika i rättstillämpningen och det finns därför behov av riktvärden baserade på bl.a. art och mängd, även om hänsyn också ska tas till andra relevanta omständigheter. I syfte att åstadkomma enhetlighet har t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinge tagit fram ”Tabeller från regionalt praxismöte 25 november 2011”. Dessa ”nya tabeller” synes ha fått genomslag i rättstillämpningen. Enligt min uppfattning bör sådana tabeller endast anses vägledande i den mån de direkt speglar Högsta domstolens praxis.

Jag har i en skrivelse av den 14 december 2011 som lagts ut på Åklagarmyndighetens intranät kommenterat Högsta domstolens under 2011 meddelade domar i narkotikamål. Skrivelsen bifogas (se [bilaga 2](#)).

I fall som det här aktuella, och som är relativt vanligt förekommande, har en person i överlåtelsesyfte tagit befattning med en större mängd narkotika av farlig art. Det har inte varit fråga om ett led i en organiserad narkotikahandel, men brottet har skett i vinningssyfte och med avsikt att sprida missbruk och utnyttja missbrukarnas beroende. Enligt de praxistabeller baserade på art och mängd narkotika som tidigare ofta tillämpats skulle befattning med 50 gram

kokain bedömas som grovt narkotikabrott (se Borgeke-Sterzel, Studier rörande påföljdspraxis med mera, 4 uppl., s. 646). Hovrättens bedömning i rubriceringsfrågan avviker från den praxis som etablerats i liknande mål.

Mot denna bakgrund vore det av stor betydelse att få Högsta domstolens syn på hur ett brott som det här aktuella bör rubriceras och hur straffvärdebedömningen bör göras.

Målet lämpar sig väl för en prövning i Högsta domstolen.

Sammanfattningsvis skulle en prövning av överklagandet vara av stor vikt för ledning av rättstillämpningen.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Anders Perklev

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm

Västerorts åklagarkammare i Stockholm (AM-183913-11)